

Finding and Associating the Core in the Texts within Turkish Textbooks

Mustafa Volkan COŞKUN¹ & Didem ÇETİN²

ABSTRACT

The main purpose of Turkish language teaching is to foster students' emotional, intellectual and imaginative worlds by means of text-based language studies and thus inculcation of language skills such as listening, speaking and writing in students. Given that Turkish language teaching texts are usually the starting point, for these skills to be imparted in students, importance should be attached to surface-deep and deep-surface relationships while studying texts and thus texts should be studied with the greatest emphasis put on not the detection of the main idea, but on the comprehension of the core and its connection with the internal and external world. The purpose of the current study is to determine the core finding skills of first-year undergraduate students from the Department of Turkish Language Teaching and to provide some insights for teachers and pre-service teachers into how to instill the skill of core finding. Within the context of the current study, 50 first-year students from the Department of Turkish Language Teaching of Muğla Sıtkı Koçman University, Turkey, during the 2015-2016 academic year were informed about the concepts of core and finding the core and they were asked to find and write the core of the text entitled "Morning Discussion at the Children's Library" from a Turkish language textbook used in the sixth grade. Data was collected through the document analysis method and it was concluded that the students were unable to find the core; and that they could not reach the deep meanings, but only the superficial meanings.

Key Words: Core in the Texts, Deep meaning, Main idea, Turkish Textbooks

 DOI Number: <http://dx.doi.org/10.12973/jesr.2016.61.8>

¹ Prof. Dr. - Muğla Sıtkı Koçman University, Education Faculty - vcoskun@mu.edu.tr

² Assist. Prof. Dr. - Muğla Sıtkı Koçman University, Education Faculty - dcetin@mu.edu.tr

INTRODUCTION

Interactions of humans with other entities contribute to the development of their emotional, intellectual and imaginative worlds. For people, other entities are like sources. These sources are other people, society and nature that are interacted with. That is, this interaction occurs in the form of human-to-human, human-to-society, society-to-human, human-to-nature and nature-to-nature. Through such interactions, man continuously develops his/her language repertoire related to listening, speaking, reading and writing because while interacting, they are exposed to some input and from this input, they construct pictures, paintings, images and schemes in their minds and create connections between them. Thus, for people to develop their language repertoire relating their emotional, intellectual and imaginative worlds, they need multi-dimensional interactions which are considered to be the primary sources of input. People are also fed by some other secondary sources. As the activities conducted at schools to impart listening, speaking, reading and writing skills are usually based on texts, they are considered to be secondary sources. Authors of the texts in Turkish language textbooks are usually fed by primary sources and generate secondary sources; that is texts, provided for students.

As indicated by Kerkhoff (1973, 33) in Figure 1, in the relationship between “author-text-reader”, the author converts the product he/she wants to create into text by performing some certain coding and presents it to the reader who will encode the codes through perception.

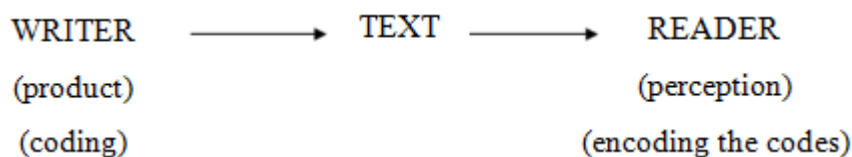

Figure 1. *Relationship between the author, text and reader*

Kerkhoff (1973, 33), as seen in Figure 2, made a connection between the writer’s narration and the reader’s narration and stated that the writer and the reader can meet at a common point, but the reader may also have a narration different from that of the author.

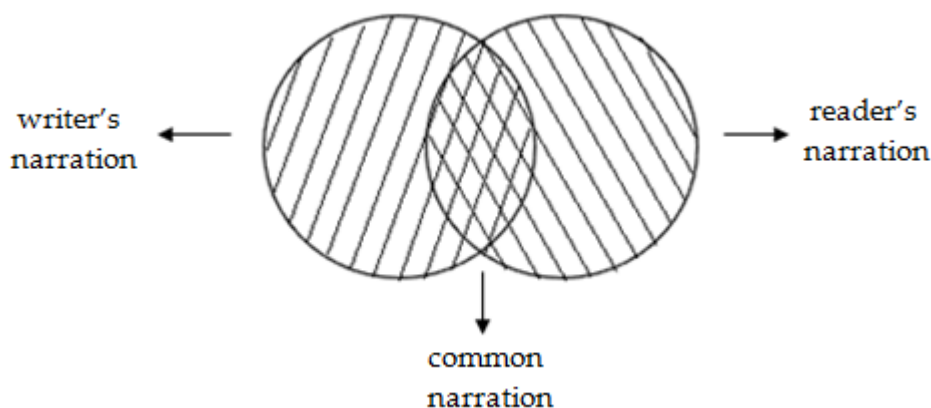

Figure 2. *Shared narration zone*

In a text where the reader creates some connections, the shared zone constructed between the writer's narration and the reader's narration after perception and comprehension have occurred represents the common narration. This common narration shows that the writer's expression and the reader's perception intersect at the same point. However, different from this, there might be narrations of the writer remaining outside the existing point of intersection and the reader might have different perceptions and narrations falling outside the narrations of the writer. Sometimes, instead of revealing what the writer intends to express, the reader might associate what the writer intends to explain and his/her own experiences or pay greater attention to their own experiences and prior knowledge so that he/she can construct new meanings and include the external world in his/her narration. These approaches make it possible to find the message in the text, reconstruct the message and reproduce it and thus to elicit the cores related to both the internal and external worlds.

The main difference between the main idea and the core is that the reader can find the main idea only by superficially looking at one sentence in the text; however, to find the core, a more complex and intricate process is required involving detecting coding's used in the expression of emotions and opinions in the sentences of a text, making sense of them, relating them to our prior knowledge and experiences, reconstructing and reproducing them. While finding the main idea, the immediately visible is enough; yet, for finding the core, what is visible on the surface is not enough, and the deeper structure should be explored.

The main idea is the shortest expression of the goal the writer intends to reach with the text. The main idea can be defined as the concrete expression of what is told in a text in such a way as to construct a judgment (Aktaş & Gündüz, 2001 Cited in: Pilten, 2007, 12). According to Temizkan (2009, 187), the main idea is the message intended to be conveyed by the writer on the basis of the topic discussed in a text to the reader. The main idea is the chief thought intended to be conveyed through a text, speech or film (Lapp & Fisher, 2008, 377 Cited in: Kuşdemir & Katrancı, 2016, 252).

Deriving the main idea and core from a text is directly related to level of reading comprehension. According to Yılmaz (2008, 133), reading comprehension refers to encoding the opinions intended to be conveyed in texts and making sense of them by activating prior knowledge. Özbay and Özdemir (2012, 18) maintain that as a result of reading a text, a meaning is expected to occur in the mind related to it. And this is directly connected with the reconstruction of information as a result of individual interpretation of what has been read. Batur (2013, 62) thinks that students can reconstruct a main idea or a message conveyed in a text through their own imagination and thinking skills. The main idea is believed to be inferred through a superficial reading, without much detailed analysis of a text, and this assumption is supported by the research. Doğan (2015, 29) conducted a study with sixth graders in order to evaluate their main idea finding skills during reading, and found that the students tended to use the writer's sentences to express the main idea, rather than expressing the main idea with their own sentences. For finding the core, attempts are made in order to go from general to specific, that is, from surface meaning to deep meaning, and then from specific to general, that is, from deep meaning to surface meaning, by using inductive and deductive methods. In this regard, it becomes clear that the main idea and core are two different concepts. Finding the main idea involves the reader being informed about the whole text without much effort, intervening with the visible meaning in the text and going

beyond this meaning; on the other hand, finding the core requires analysis of the deep implicit meaning.

In order to be able to reach the core of any entity, you need to enter its internal structure and world. The core of concrete entities such as a tree is concealed in its internal structure and the core of meaning-loaded entities such as human is concealed in their inner worlds. In order to discover them, one should go deeper. In a similar manner, in order to be able to penetrate the inner world of a text, it seems to be necessary to find shared areas with the writer, to see and perceive the things outside these shared areas, to find the writer's coding's, to generate new coding's from deep meanings and surface meanings, to make sense of them by relating them to each other and internal and external worlds, to make efforts to explain them, to reveal the hidden, and to lift the lid off and to explore the depths.

Relationship of thought with word refers to a process. This is a bi-directional process, proceeding from thought to word and from word to thought (Wygotski, 1971, 301). In order to be able to comprehend a text and make inferences from it about internal and external worlds, the first thing to be done should be to explore the codes that can play an important role in finding the core of a text. In other words, words or phrases determining the main meanings conveyed in sentences or sentence groups making up the thoughts and/or emotions located within a text should be found; these words and phrases are referred to as coding's by Kerkhoff (1973). That is, what primarily should be done; as stated by Wygotski (1971), is to reduce thoughts and emotions into words or phrases. Words and phrases are needed to express the core of a text. These are words or groups of words that can be deduced from sentences or groups of sentences that form a coherent whole in a text, but nevertheless are usually not present in the sentences or groups of sentences.

Core can vary from one person to another depending on prior knowledge, experiences and internal, external world approaches. According to Sapir-Whorf (as cited in Lawton, 1970, 65), language is not only an instrument for expressing thought but also an objective reality closely intertwined with experiences. When considered from this perspective, in order to find the core, thoughts cannot be enough on their own and experiences should also be activated. Occasion (2006 Cited in: Erçapan, 2009, 209) states that thoughts conveyed by the writer through the text are reshaped by the reader on the basis of his/her prior knowledge. What is meant by prior knowledge is the opinions and experiences already possessed by the reader. For relating the core of a text to real life, activation of prior experiences is of great importance.

In the reader-text relationship, the reader makes some inferences from texts that are the sources of emotions, opinions and imagination; thus, to explore the core will enable him/her to make internal and external connections.

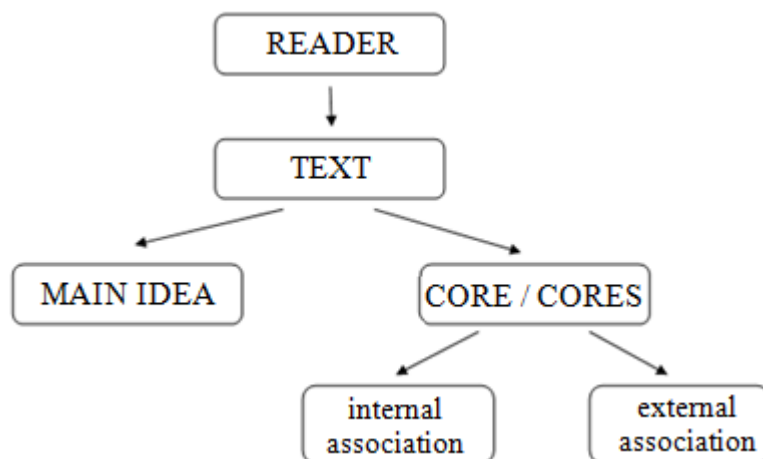

Figure 3. Reader-text relationship

As shown in Figure 3, within the context of reader-text relationship, there are two kinds of inferences that can be made; the main idea and the core(s). As previously stated, the main idea is a kind of meaning that can be derived from the surface structure of the text. Applied research has revealed that students rely on superficial structure, which is what is visible to find the main idea, but that they are mostly unsuccessful in finding it. This might be because teachers try to force students to accept the main idea they have found and give the impression that superficial analysis is enough to do so.

As the main topic of the current article is to find the core, we can talk about two types of association being internal and external within the context of a text. Within-text studies, what is intended to be obtained from the analysis of the text is the core of the text. This represents the first stage. A pre-requisite to this stage is the detection of words and phrases; that is, coding that make up the core and at the second stage, the core is constructed by associating them with each other. The other stages can be presented in order as follows: students reconstruct the core obtained as already described by relating it to their inner worlds and then create narrations based on this. Moreover, they perform gist-external world association. This is called external association. The narration to be constructed as a result of this association should be directed towards the external world. For students to find the core of a text and relate it to the internal and external worlds, they need to have the skills necessary to understand, perceive, make sense of, compare and relate what is visible and invisible; that is, surface and deep meanings; they need to identify themselves with the characters in the text and they need to relate events and phenomenon to internal and external worlds. The steps of finding and associating the core can be illustrated as: 1) Detection of coding; 2) Association of coding's with each other; 3) Construction of the core; 4) The reader's relating the core of the text to his/her experiences through empathy; 5) The reader's relating the core of the text to the external world (society, environment, nature etc.); and 6) Evaluation.

According to Sweet and Snow (2002 Cited in: Kuşdemir & Katrancı, 2016, 252), reading comprehension refers to construction of meaning and reaching the core as a result of the interaction with the written language. In finding the core; reading comprehension, making sense, comparison, relating, interpretation, reconstruction and reproduction are of vital importance.

In the literature review conducted for the current study, no research dealing with the stages of finding the core and relating it to internal and external worlds was encountered. Research focusing on finding the core and relating it to internal and external worlds seems to be very important in terms of teaching students how to go from surface meaning to deep meaning, to explore the coding's of sentences and sentence groups, to go from deep meaning to surface meaning through these coding's, to form a meaningful sentence expressing the core, to create internal associations by establishing empathy on the basis of the core of the text and external associations within the context of society-text relationship, and to read and make sense of entities, symbols, shapes etc. to see what is invisible.

When the relevant literature is examined, it is seen that although there is no research looking at how to find the core and relate it, there are some applied studies focusing on finding the main idea. Some of them are related to reading comprehension (Kush, Watkins, & Brookhart, 2005; Baş & Kardaş, 2014) and finding the main idea of a text (Jitendra, Hoppes, & Xin, 2000; Jitendra, Cole, Hoppes, & Wilson, 1998; Pilten, 2007; Çetinkaya, Ateş, & Yıldırım, 2013; Doğan, 2015; Kuşdemir, & Katrancı, 2016). The results of the very few applied studies conducted in Turkey with a focus on the construction of the main idea have revealed that students are inadequate in constructing the main ideas of texts.

The purpose of the current study is to determine the core finding skills of first-year students of a Turkish Language Teaching Department and to make suggestions about how to impart these skills in students on the basis of the texts in Turkish language textbooks.

METHOD

The study employed the qualitative research method. The data of the study were collected through document analysis method.

Study Group

The study group of the current research is comprised of 50 first-year students attending the Turkish Language Teaching Department at the Education Faculty of Muğla Sıtkı Koçman University, Turkey, during the 2015-2016 academic year.

Data Collection and Analysis

Assuming that the participants of the study took adequate training during their secondary and high school education about how to find the main idea, they were provided with explanations about the core and core finding requiring forming associations from surface meaning to deep meaning and from deep meaning to surface meaning. Then they were asked to read the text entitled "Morning Discussion at Children's Library", as found in the sixth grade Turkish language textbook, and then answer the question "What is the core of the text" in writing. The students were not asked any questions to form internal and external associations; they were only asked to find the core. The data were collected through document analysis method and on the basis of the collected data; it was explored whether or not the students found the core. During this process, the researchers examined all the written documents separately and independently subsumed the students' expressions related to the core under certain headings. Then, the researchers came together and discussed the expressions they gathered under different headings to reach an agreement.

FINDINGS

In the text “Morning Discussion at Children’s Library” read by the students, books from world classics are talking. The books praise themselves; sometimes cynically satirize and severely criticize each other.

The students’ answers given to the question “What is the core of the text” were collected under six main statements. In this connection, 27 students formed a statement to express the gist as “Each book presents a different world to its reader”; 14 students “Each book is valuable, it should be read”; four students “Books are valuable, they cannot be criticized”; two students “The reader’s mood, viewpoint and desire to read are of great importance in reading book”; two students “Books are useful, they improve the reader”; and one student “People read books in which they find something from themselves”.

From the excerpts taken from the students’ writings and presented below, it seems to be clear that the students could not find the core and they were engaged in efforts to find the main idea on the basis of surface meanings. The above given statements written by the students as the core of the text were determined to have been derived from the sentences clearly written in the text.

Some statements included in the students’ responses to the question “What is the core of the text” are given below:

“Each book presents a different world to its reader.”

K28- *“Books, with their characters, settings and events, present us with a different world.”*

K49- *“Each book has a hero and each of them includes different emotions, moments and repercussions.”*

“Each book is valuable, it should be read.”

K23- *“Without discriminating, each book should be read.”*

K31- *“Each book is worth reading.”*

“Books are valuable, they cannot be criticized.”

K3- *“Literary works having proved their originality and uniqueness are closed to criticism. Each of them praises a different value.”*

K12- *“Each book is valuable and good; it cannot be criticized on the basis of the number of its readers.”*

“The reader’s mood, viewpoint and desire to read are of great importance in reading book.”

K47- *“The reader’s viewpoint and desire to read are important.”*

K10- *“Mood plays an important role in reading book.”*

“Books are useful, they improve the reader.”

K8- *“Books improve children’s imagination and vocabulary.”*

K21- *“Books take the reader into a journey through their own worlds, improve the reader’s imagination.”*

“People read books in which they find something from themselves.”

K18- *“People read books in which they find something from themselves.”*

RESULTS, DISCUSSION AND SUGGESTIONS

In order to understand what the concept of core means and not to confuse it with similar concepts, it is necessary to reveal its differences from summary and main idea.

While in finding the main idea, what is usually done by the reader is to look at the surface meaning and what is visible and then state the main idea, to find the core, more complex and intricate process is required involving detecting coding used in the expression of emotions and opinions in the sentences of a text, making sense of them, relating them to our prior knowledge and experiences, and reconstructing and reproducing them. This is supported by the existing research. Doğan (2015, 29) conducted a study on sixth graders to evaluate their main idea finding skills during reading and found that the students tended to use the writer’s sentences to express the main idea rather than expressing the main idea with their own sentences.

Core and summary are also different concepts. In a summary, what is required is the demonstration of the grasp of the whole text by the reader without intervening in the meaning and differentiating the meaning; on the other, in finding the core, what is in the depths and hidden should be explored. In order to be able to reach the core of any entity, you need to enter its internal structure and world. For finding the core, the writer’s coding in sentences and sentence groups should be discovered, they should be associated with each other and the sentence used to express the core should be constructed. What should be emphasized here is the reconstruction of the internal and external worlds by making use of the core.

In finding the core and accordingly in comprehending texts, two important points are emphasized. In text analyses, in order to give priority to writer-text-reader relationship and interaction, it seems to be necessary to be aware of the common and different zones of the text, that is, in the position of conveyor, and for the reader, the position of receiver in terms of meaning and making sense. Kerkhoff (1973, 33) puts particular emphasis on this issue and points out the common and different zones of the writer and the reader. Wygotski (1971, 301) stated that the relationship of thought with word refers to a process and that this is a bi-directional process, proceeding from thought to word and from word to thought. On the basis of the arguments of Wygotski (1971), it seems that inductive and deductive methods are involved in thought-language relationship and thus, texts that are the products of emotions, thoughts and imagination can be expressed with one word or phrase and vice-versa; that is, from one word or phrase, a wide range of meanings representing different words can be derived. From the statements of Kerkhoff (1973) and Wygotski (1971), it is understood that in the relationship between the writer and the reader, there can be common points as well as different points to be derived from the text and with a tiny word, different worlds can be created with different meanings. This indicates the existence of language-meaning relationships proceeding from surface meaning to deep meaning, from deep meaning to surface meaning, from deep meaning to deep meaning, and from surface meaning to surface meaning.

In the current study, the purpose was to determine the core finding skills of students from Turkish Language teaching department. While studying texts in Turkish Language textbooks in the classroom, the main focus is usually on finding the main idea and this only

requires making inferences from the surface meaning of the text and as a result, usually single main idea is found. This does not make enough contribution to the development of students' skill of making internal and external associations and other language skills. In the current study, it was determined that 50 first-year students from the department of Turkish Language teaching were not able to find the core and found only main ideas on the basis of surface meanings of the text.

Finding the core in the text is different from finding the main idea and stages of finding the core and relating it to internal and external worlds. On the basis of a text entitled "Morning Discussion at Children's Library" the findings were as follows:

At the first stage, coding's are determined on the basis of the statements in the text to find the core: These sentences are from the text and they refer to different emotions and opinions; for example Don Quixote, shouted "What is happening? Do I have to wake up with your noise every morning?"; these are indication of "scolding"; "Even if you scare everybody, you cannot frighten me; my dear knight friend. Your weak wooden sword used to be scary in medieval ages. Do not treat as if you were fighting the windmill. You should learn how to be polite." These sentences are indication of "contempt and humiliation"; "You try to equate me with less valuable books. May be because I got older, they started to intimidate me. You are sleeping and standing in the same place with me. You know I am from a noble class. There should be some differences between me and ordinary books"; these sentences indicate "alienation, trivialization"; "In fact you are not a book to be comprehended; said Gulliver's Travels: You do not read much, this is partially your responsibility; my dear. As long as you have this secrecy and mystery, you will always be alone among children"; these sentences indicate "blaming"; "As you are not written for children, they are doing this. If I were you, I would leave these children's books"; these sentences indicate "exclusion".

At the second stage, coding's are associated with each other. Within the plot, words indicating "humiliation, contempt, devaluing, alienation, exclusion, scolding, disagreement and disrespect" can be associated with the concept of "negative destructive criticism".

At the third stage, on the basis of the idea that negative approaches do not provide positive experiences for people, the core is determined. Thus, the gist of the text can be expressed as "The way to development goes through constructivist competition, constructivist criticism".

At the fourth stage, the core of the text is reconstructed by relating it to the internal world. During the process of relating to the internal world, questions such as "How do you treat your friends in your daily life (rude, polite, respectful etc.)?", "Do you sometimes criticize your friends? How do you criticize them?", "Do you criticize people in your family or in your close circle?", and "How do you feel when you criticize someone?" can be asked of students. In light of such questions, students may be encouraged to think that "constructivist competition and constructivist criticism" can lead to positive development in their own worlds and that they can express these thoughts in different ways: "Instead of debating with my friends, we can seek ways of leveling constructivist criticism to each other; thus we can improve ourselves", or "When we compete with our friends, we behave constructively and invest efforts for all of us to be successful and to develop".

At the fifth stage, by directing questions such as “Is it a correct behavior to mock or humiliate a person due to his/her appearance, failure or socio-economic status?”, “How should a criticism be?”, and “How should people criticize each other?”, students can be made aware that destructive criticism leveled in their environment and in the external world can be harmful and can be encouraged to utter sentences supporting constructivist criticism and competition: “For our country to develop and to be one of the developed countries, people should support each other in their professional lives and level constructivist criticism”, “For our country to develop in the fields of science, art and sports, people should be engaged in constructivist competition”, or “For the relationships between people to be healthy in the society, destructive criticism should be avoided and constructivist criticism should be leveled”.

At the sixth stage, a general evaluation about the process of finding and relating the core of the text on the basis of comprehending, making sense and narration is conducted by the teacher and the students.

Considering all of these stages, attempts should be made for pre-service teachers attending education faculties to possess vocabulary repertoire that they can conceptualize in order that they can detect deep meanings to find the core. For this purpose, students should be imparted with the skill of perceiving and understanding what is lying in the background and hidden. Pre-service teachers acquiring such skills should be provided with activities to instruct them about how to ask questions suitable for different types of texts and their characteristics, and how to direct their prospective students in relating the core to internal and external worlds. Reading comprehension strategies (pre-reading, while reading and post-reading) should be constructed not only considering the main idea, but also the core including the hidden and deep meanings.

REFERENCES

- Baş, Ö. & Kardaş, N. (2014). İlköğretim öğrencilerinin görsel okuma becerisi ile okuduğunu anlama becerisi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 230-243.
- Batur, Z. (2013). The analysis of the level of students' perception of the messages in fictive texts in fictional context. *Reading Improvement*, 50(2), 61-70.
- Çetinkaya, Ç., Ateş, S., & Yıldırım, K. (2013). Difficult and curial skill in making meaning: finding main idea. *Journal of Theory and Practice in Education*, 9(3), 188-210.
- Doğan, B. (2015). Okuma ve görsel okumanın bir metnin ana düşüncesini bulma ile metni analiz etme üzerine etkilerinin belirlenmesi. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (Special Issue 2), 67-84.
- Erçapan, C. (2009). Okuduğunu anlama stratejilerine genel bir bakış. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(6), 207-223.
- Jitendra, A. K., Cole, C. L., Hoppes, M. K., & Wilson, B. (1998). Effects of a direct instruction main idea summarization program and self-monitoring on reading comprehension of middle school students with learning disabilities. *Reading & Writing Quarterly*, 14(4), 379-396.
- Jitendra, A. K., Hoppes, M. K., & Xin, Y. P. (2000). Enhancing main idea comprehension for students with learning problems: the role of summarization strategy and self-monitoring instruction. *Journal of Special Education*, 34(3), 127-139.

- Kerckhoff, I. (1973). *Angewandte textwissenschaft*. Düsseldorf: Bertelsmann Universitätsverlag.
- Kush, J. C., Watkins, M. W., & Brookhart, S. M. (2005). The temporal-interactive influence of reading achievement and reading attitude. *Educational Research and Evaluation*, 11(1), 29-44.
- Kuşdemir, Y., & Katrancı, M. (2016). Okumada kaygı ve anlama: Ana fikri bulamıyorum öğretmenim! *Eğitim ve Bilim*, 183, 251-266.
- Lawton, D. (1970). *Social class, language and education*. London: Western Printing Services Ltd. Bristol.
- Özbay, M., & Özdemir, B. (2012). Okuduğunu anlama sürecinde çıkarım yapma becerisinin işlevi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(18), 17-28.
- Pilten, G. (2007). *Ana fikir bulma stratejisi öğretiminin ana fikir bulma ve okuduğunu anlamaya etkisi* (Unpublished doctoral dissertation). Gazi University, Ankara.
- Temizkan, M. (2009). *Metin türlerine göre okuma eğitimi*. Ankara: Nobel.
- Wygotski, L. S. (1971). *Denken und sprechen*. Stuttgart: Union Druckerei GmbH.
- Yılmaz, M. (2008). Türkçede okuduğunu anlama becerilerini geliştirme yolları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(9), 131-139.

Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerde Özü Bulma ve İlişkilendirme

Mustafa Volkan COŞKUN³ & Didem ÇETİN⁴

Giriş

İnsanların diğer varlıklarla olan iletişimi, onların duygu, düşünce ve hayal dünyalarını oluşturur ve geliştirir. İnsanlar için diğer varlıklar, birer kaynak niteliğindedir. Bu kaynaklar; iletişime girilen diğer insanlar, toplum ve doğadır. Başka bir deyişle bu iletişim; insan-insan, insan-toplum, toplum-insan, insan-doğa, doğa-insan arasında gerçekleşir. İletişimler karşılıklı etkileşime dönüştüğü zaman, gelişme ve olgunlaşma da o denli büyük olur. Gerçekleşen etkileşim sayesinde insan, kendi iç dünyasına dönük olarak, gördüklerinden resimler, tablolar, görüntüler, şemalar oluşturur; duyduklarıyla bütün bunlar arasında ilişki kurarak dinleme, konuşma, okuma ve yazmaya yönelik dil hazinesini sürekli olarak geliştirir. İnsanların duygu, düşünce ve hayal dünyasına ilişkin dil hazinesinin gelişebilmesi için, bu çok yönlü birincil iletişime ihtiyaç bulunmaktadır. İnsanlar, ayrıca duygu, düşünce ve hayal dünyası olarak ikincil kaynaklardan da beslenirler. Okullardaki dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerisi kazandırma çalışmaları, metinlere dayalı olduğu için ikincil kaynaklıdır. Türkçe ders kitaplarındaki metinleri yazarlar, genellikle birincil kaynaktan beslenerek öğrencilere sunulan ikincil kaynakları, yani metinleri oluşturmuşlardır.

Kerckhoff (1973, 33), “yazar-metin-okuyucu” arasındaki ilişkide, yazarın oluşturmak istediği ürünü belirli kodlamalar yaparak metin hâline getirdiğini ve algılama yoluyla kodları çözen okuyucuya sunduğunu ifade eder. Yine Kerckhoff (1973, 33), yazarın anlatımı ile okuyucunun anlatımı arasında ilişki kurmuş, yazarın ve okuyucunun ortak bir alanda buluşabildiğini, ancak okuyucunun yazarın anlatımından farklı bir anlatıma da sahip olabileceğini ifade etmiştir.

Okuyucunun ilişki kurduğu bir metinde, yazarın anlatımı ile okuyucunun algı ve kavrama sonrası anlatımı arasında oluşturulan ortak alan, ortak anlatımı ifade eder. Bu ortak anlatım, yazarın ifadesi ile okuyucunun algısının aynı noktada kesiştiğini gösterir. Ancak bundan farklı olarak yazarın mevcut kesişim alanının dışında anlatımları var olabileceği gibi, okuyucunun da yazarın anlatımlarının dışında farklı algıları, farklı anlatımları olabilir. Okuyucu, bazen yazarın ne anlatmak istediğini ortaya koymak yerine, yazarın anlatmak istedikleriyle kendi yaşantılarını birleştirerek veya özellikle kendi ön bilgi, yaşantı ve tecrübelerini ön plana çıkararak yeni anlamlar oluşturabildiği gibi, kendi dışındaki dünyayı da anlatımının içine alabilir. Bu yaklaşımlar, sırasıyla metindeki mesajın bulunmasını, mesajın yeniden yapılandırmasını ve yeni mesaj üretilmesini, yani iç ve dış dünyaya yönelik özlerin ortaya çıkarılmasını sağlar.

Ana fikir ile öz arasındaki temel farklılık; ana fikir bulmada, okuyucunun, yazarın ana düşüncesini genellikle yüzeyde kalarak bir cümleyle ortaya koyması; özü bulmada ise, metindeki cümle veya cümlelerle ifade edilmiş duygu ve düşüncelerdeki kodlamaların tespit edilmesi, anlamlandırılması ve ilişkilendirilmesiyle, yeniden yapılandırma ve/veya yeni

³ Prof. Dr. - Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi - vcoskun@mu.edu.tr

⁴ Yrd. Doç. Dr. - Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi - d Cetin@mu.edu.tr

yapma (üretme) yoluna gidilmesi şeklindedir. Birincisinde genellikle görünenden yola çıkılırken, ikincisinde görünmeyenden hareket edilerek öze (derine) inilir.

Ana düşünce ya da yaygın adıyla ana fikir, yazarın metinde ulaşmak istediği amacın en kısa ifadesidir. Ana fikir, bir metinde anlatılanların bir yargı oluşturabilecek şekilde somut hâlde dile getirilmesi diye de tanımlanabilir (Aktaş & Gündüz, 2001 Akt: Pilten, 2007, 12). Temizkan'a (2009, 187) göre ise ana düşünce, yazarın metinde işlediği konu üzerinden okuyucuya ulaştırmak istediği mesajdır. Ana fikir, okunan metinde, dinlenen bir konuşmada veya seyredilen bir filmde verilmek istenen temel düşüncedir (Lapp & Fisher & 2008, 377 Akt: Kuşdemir & Katrancı, 2016, 252).

Ana düşünceyi ve özü bulmanın öğrencinin okuduğunu anlama düzeyiyle doğrudan ilişkisi bulunmaktadır. Yılmaz'a (2008, 133) göre okuduğunu anlama, ön bilgileri kullanarak metinlerde verilmek istenilen düşünceleri çözmek ve bunlara anlam yüklemektir. Özbay ve Özdemir'e (2012, 18) göre, herhangi bir metni okuma sonucunda, zihinde onunla ilgili bir anlamın gerçekleşmesi beklenir. Bu da bireyin okuduklarını kendine göre yorumlayıp bilgiyi yeniden yapılandırabilmesine bağlıdır. Batur'a (2013, 62) göre ise öğrenciler, kendi hayal güçleri ve düşünme becerileri ile metinde iletilen ana fikri veya mesajı yeniden yapılandırabilirler. Ana fikirde, genellikle analize yer vermeden yüzeyde kalınmaktadır. Yapılan araştırmalar, bu görüşü desteklemektedir. Doğan (2015, 29), 6. sınıfla "okuma ve görsel okumanın bir metnin ana düşüncesini bulma..." üzerine yaptığı çalışmada, yazılı metni okumada öğrencilerin kendi cümlelerinden ziyade yazarın kullandığı cümlelerle metne ilişkin düşüncelerini anlatmaya eğilimli olduklarını ortaya koymuştur. Özü bulmada, tündengelim ve tümevarım yöntemleri kullanılarak sırasıyla genelden özele, yani yüzeyden derine ve özelden genele, yani derinden yüzeyle ulaşabilmek için çaba sarf edilmektedir. Bu yönüyle bakıldığında, öz ile özet farklı kavramlardır. Özette metindeki görünen anlama müdahale edilmeden, o anlatımın dışına çıkılmadan, okuyucunun, metnin tamamı hakkında fazla çaba sarf etmeden kısaca bilgi sahibi olması amaçlanırken; özde, öncelikle derindeki, örtüğün bulunması amaçlanır. Nitekim bir varlığın özüne ulaşmak için, onun iç yapısına, iç dünyasına girmek gerekir. Ağaç gibi somut varlıkların özü iç yapısında; insan gibi anlam yüklü varlıkların özü iç dünyasında saklıdır. Bunları keşfedebilmek için derine inmek gerekir. Aynı şekilde metnin iç dünyasına girebilmek, yazar ile ortak alanları bulabilmek, ortak alanlar dışındakileri görebilmek, algılayabilmek, yazarın kodlamalarını bulabilmek, derinden yüzeyle yeni kodlamalar yapabilmek, bunları birbirleriyle, iç ve dış dünyalarla ilişkilendirerek anlamlandırabilmek, anlatabilmek için, çaba sarf etmek, görünmeyenleri ortaya çıkarabilmek, örtüğü açabilmek, derini keşfedebilmek gerekir.

Düşüncenin kelimeyle ilişkisi, bir süreci ifade eder. Bu ilişki düşünceden kelimeye ve kelimedenden düşünceye doğru olan bir harekettir (Wygotski, 1971, 301). Bir metni anlayabilmek ve metinden iç ve dış yaşama yönelik sonuçlar çıkarabilmek için öncelikle metnin özünü bulmada rol oynayacak olan kodlamaların tespit edilmesi gerekir. Başka bir deyişle, metnin içinde yer alan düşünceleri ve/veya duyguları oluşturan cümle veya cümle gruplarındaki ana anlamları belirleyici kelime veya kelime gruplarının, Kerkhoff (1973)'un tabiriyle kodlamaların bulunması gerekir. Yani esas itibarıyla öncelikle yapılacak olan Wygotski'nin ifadesiyle düşünce ve duyguları kelime veya kelime gruplarına indirgeyebilmektir. Metnin özünü ifade edebilmek için, kelime veya kelime gruplarına ihtiyaç bulunmaktadır. Bunlar, metindeki cümle veya anlam bütünlüğü oluşturan cümle

gruplarındaki düşünce ve duygulardan çıkarılacak ama genellikle o cümle veya cümle grubunda bulunmayan kelime veya kelime gruplarıdır.

Öz; ön bilgi, yaşantı, iç ve dış dünya yaklaşımlarına dayalı olarak kişilere göre farklı olabilir. Sapir-Whorf'a (Akt: Lawton, 1970, 65) göre dil, sadece düşünce için bir araç değil, aynı zamanda tamamen tecrübelerle iç içe geçmiş nesnel bir gerçekliktir. Bu yönüyle bakıldığında, özü bulmada, sadece düşünceden hareket etmek yerine, düşüncelerin yanında yaşanmış deneyimlerin de devreye sokulması gerekir. Ocasión'a (2006 Akt: Erçapan, 2009, 209) göre metin aracılığıyla yazarın aktardığı düşünceler, okuyucunun öz bilgileriyle yeniden şekillenir. Buradaki ön bilgilerden maksat, okuyucunun sahip olduğu düşünceler ve yaşamış olduğu iç ve dış tecrübelerdir. Metinde bulunan özün ilişkilendirilmesi safhasında, yaşanmış deneyimlerin devreye girmesi büyük önem arz eder.

Okuyucu-metin ilişkisinde, okuyucu, metinlerden yani duygu, düşünce ve hayal kaynaklarından hareketle birtakım çıkarımlar yapar; böylece ana düşünceyi, iç ve dış ilişkiler kurabilmesini sağlayacak derindeki özü veya özleri bulabilir. Okuyucu-metin ilişkisi çerçevesinde, ana fikir ve öz olmak üzere iki tür çıkarım yapılabilir. Ana fikir, yukarıda da ifade edildiği gibi, sadece metne bağlı kalınarak ortaya çıkarılan bir öğreti niteliğindedir. Yapılan uygulamalı araştırmalar, öğrencilerin ana fikri bulmada yüzeyden, görünürden hareket ettiğini, çoğunlukla da metnin ana fikrini bulamadıklarını göstermektedir. Bunun sebebi, öğretmenlerin ana fikir bulma çalışmalarında, sadece kendi buldukları ana fikirleri öğrencilere benimsetme ve metni sadece yüzey olarak değerlendirme girişimleri olabilir.

Makalemizin çalışma konusu "özü bulma" olduğu için, metin bağlamında, iç ve dış olmak üzere iki tür ilişkilendirmeden söz edebiliriz. Metin içi çalışmalarda, metnin analizinde elde edilmek istenen, metnin özünün bulunmasıdır. Bu, birinci basamağı ifade eder. Bu basamağı oluşturabilmek için, metnin düşünce veya düşünceler bağlamından hareketle özü oluşturacak olan kodlamalar yani özü oluşturan kelime/kelime grupları tespit edilir ve ikinci basamakta bunlar birbirleriyle ilişkilendirilerek öz teşkil edilir. Diğer basamaklarda sırasıyla, öğrenciler, bunların birbirleriyle ilintilendirilmesinden oluşturulan öz ile kendi iç dünyasını ilişkilendirerek özün yeniden yapılandırılmasını sağlar ve buna dayalı anlatımlar gerçekleştirirler. Ayrıca öz-dış dünya ilişkilendirmeleri yaparlar. Buna dış ilişkilendirme denir. Bu ilişkilendirme neticesinde oluşturulacak anlatım, dış dünyaya yönelik olarak gerçekleştirilir. Öğrencilerin metnin özünü bulabilmeleri ve bunu iç ve dış dünyalarıyla ilişkilendirebilmeleri için, görünen ve görünmeyenleri, yani yüzeyi ve derini algılama, anlama, anlamlandırabilme, karşılaştırabilme, ilişkilendirebilme, değerlendirebilme, yorumlayabilme vb. becerilere sahip olmaları; kendilerini metindeki şahsiyetlerle özdeşleştirebilmeleri; olay, olgu vb. unsurları da iç ve dış dünyalarıyla ilişkilendirebilmeleri gerekir. Özü bulma ve ilişkilendirme basamakları şu şekilde sıralanabilir: 1. Kodlamaların tespiti; 2. Kodlamaların birbirleriyle ilişkilendirilmeleri; 3. Özün oluşturulması; 4. Okuyucunun empati kurarak metnin özünü kendi yaşantı ve tecrübeleriyle ilişkilendirmesi; 5. Okuyucunun metnin özünü dış dünya (toplum, çevre, doğa vb.) ile ilişkilendirmesi; 6. Değerlendirme.

Sweet ve Snow (2002 Akt: Kuşdemir & Katrancı, 2016, 252) göre okuduğunu anlama; yazılı dille olan ilgi ve iletişim sonucunda anlamın yapılandırılması, öze ulaşmadır. Özü bulmada, okuduğunu anlama, anlamlandırma, karşılaştırma, ilişkilendirme, yorumlama, yapılandırma, yeniden yapılandırma, yeni yapma (üretme) son derece önemlidir.

Yapılan alanyazın taramasında, özü bulma basamakları ve özün iç ve dış ilişkilendirilmesiyle ilgili yol gösterici çalışmaya rastlanamamıştır. Özü bulma ve ilişkilendirme çalışmaları; öğrencilere yüzeyden derine inme, cümle ve cümle gruplarının kodlamalarını tespit etme, bu kodlamalardan hareketle derinden yüzeye çıkma, kodlamalarla açılımlı yüzey ilişkisi kurarak özü ifade eden anlamlı cümle oluşturma, metindeki özden hareketle empati kurarak iç ilişkilendirmeler ve toplum-metin ilişkisi çerçevesinde dış ilişkilendirmeler yapabilme, dış dünyadaki varlıkları, imgeleri, şekilleri vb. okuma ve anlamlandırabilme, görünmeyeni görebilme gibi becerileri kazandırabilmesi yönüyle önem arz etmektedir

Alanyazın incelendiğinde özü bulma ve ilişkilendirme çalışmalarına rastlanmamakla birlikte, uygulamalı ana fikri bulma çalışmaları mevcut bulunmaktadır. Bunlardan bazıları, okuduğunu anlamayla (Kush, Watkins & Brookhart, 2005; Baş & Kardaş, 2014) ve okunan metnin ana fikrini bulmayla (Jitendra, Hoppes & Xin, 2000; Jitendra, Cole, Hoppes & Wilson, 1998; Çetinkaya, Ateş & Yıldırım, 2013; Doğan, 2015; Kuşdemir & Katrancı, 2016; Piltin, 2007) ilgilidir. Türkiye’de az sayıda olan bu tür ana fikir oluşturmaya ilgili uygulamalı çalışma ve araştırma sonuçları da, öğrencilerin, metinlerin ana fikirlerini oluşturmada yetersiz kaldıklarını göstermektedir.

Bu araştırmanın amacı, Türkçe Eğitimi Bölümü birinci sınıf öğrencilerinin okumada özü bulma becerilerini tespit etmek; Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerden hareketle, okuma eğitiminde, özü bulma becerisinin nasıl kazandırılacağı konusunda öneriler sunmaktır.

Yöntem

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılmıştır. Araştırma verileri doküman inceleme tekniğiyle toplanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu; 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü 1. sınıfında öğrenim gören 50 öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırmada, Türkçe eğitimi bölümüne yeni başlayan öğrencilerinin, ortaokul ve lise öğrenimleri boyunca ana fikri bulma konusunda yeterince yetişmiş oldukları kabul edilerek, bir üst basamak olarak varsaydığımız yüzeyden derine, derinden yüzeye ilişkilendirmeler gerektiren öz ve özü bulmayla ilgili açıklamalar yapılmış, daha sonra onlardan, 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan “Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması” başlıklı metni okumaları ve “Metnin özü nedir?” sorusuna yazılı olarak yanıt vermeleri istenmiştir. Öğrencilere özün iç ve dış ilişkilendirilmesine ilişkin bir soru sorulmamış, onlara sadece özü bulmaları söylenmiştir. Veriler doküman inceleme tekniği ile toplanmış ve öğrencilerin, derine inerek metindeki özü bulup bulamadıkları tespit edilmiştir. Bu süreçte, araştırmacılar ayrı ayrı tüm yazılı dökümleri incelemişler ve birbirinden bağımsız olarak öğrencilerin öze ilişkin ifadelerini belirli başlıklar altında toplamışlardır. Daha sonra bir araya gelen araştırmacılar, farklı temalar altında gruplandıkları ifadeler üzerinde tartışarak uzlaşıya varmışlardır.

Bulgular

Öğrencilere okutulan “Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması” adlı metinde, dünya klasiklerinden kitaplar konuşturulmaktadır. Kitaplar kendilerini övmekte, birbirlerini alaycı bir üslupla yermekte, yıkıcı şekilde eleştirmektedirler.

Metni okuyan öğrenciler tarafından “Metnin özü nedir?” sorusuna verilen cevaplar, 6 ana ifade altında toplanmıştır. Buna göre, 27 öğrenci “Her kitap, okuyucuya farklı bir dünya sunar.”; 14 öğrenci “Her kitap değerlidir, okunmalıdır.”; 4 öğrenci “Kitaplar değerlidir, eleştirilemez.”; 2 öğrenci “Okuyucunun bakış açısı, ruh hâli ve okuma isteği, kitap okumada önemlidir.”; 2 öğrenci “Kitaplar faydalıdır, okuyucuyu geliştirir.”; 1 öğrenci ise “İnsan, kendinden bir şeyler bulduğu kitapları okur.” şeklinde ifade oluşturmuştur.

Aşağıdaki cevaplardan, öğrencilerin aslında derine inerek özü bulamadıkları, yüzeydeki anlamlardan yola çıkarak ana fikri bulma çabası içine girdikleri söylenebilir. Öğrenciler tarafından metnin özü olarak ifade edilen bu cümlelerin, metinde açık şekilde yazılı olan cümlelerden çıkarıldığı belirlenmiştir.

Öğrencilerin “Metnin özü nedir?” sorusuna verdikleri cevaplarda yer alan bazı ifadeler şöyledir:

“Her kitap, okuyucuya farklı bir dünya sunar.”

K28- “Kitaplar karakterleri, mekânları ve olayları ile bize farklı bir dünya sunar.”

K49- “Her kitabın bir kahramanı vardır ve hepsinde bambaşka duygular, anlar, çağrışımlar vardır.”

“Her kitap değerlidir, okunmalıdır.”

K23- “Ayırt edilmeden her kitap okunmalıdır.”

K31- “Her kitap okunmayı hak eder.”

“Kitaplar değerlidir, eleştirilemez.”

K3- “Kendine özgünlüğünü, orijinalliğini, özgünlüğünü kanıtlamış eserler tartışmaya kapalıdır. Her biri, ayrı bir değeri anlatır.”

K12- “Her kitap kendi çapında değerli ve iyidir; okunma sayısına göre eleştirilemez.”

“Okuyucunun bakış açısı, ruh hâli ve okuma isteği, kitap okumada önemlidir.”

K47- “Okuyucunun bakış açısı ve okuma isteği önemlidir.”

K10- “Ruh hâli, kitap okumada belirleyici rol oynar.”

“Kitaplar faydalıdır, okuyucuyu geliştirir.”

K8- “Kitaplar, çocukların söz dağarcıklarını, hayal dünyalarını onlar farkında olmadan geliştirir.”

K21- “Kitaplar, okuyucuyu kendi dünyasında bir yolculuğa götürür, okuyucunun hayal dünyasını geliştirir.”

“İnsan, kendinden bir şeyler bulduğu kitapları okur.”

K18- “İnsan, kendinden bir şeyler bulduğu kitapları okur.”

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Özün ne ifade ettiğini anlamak ve diğer yakın kavramlarla karıştırmamak için, onun özet ve ana fikir ile benzer olmayan yönlerini ortaya koymak gerekir.

Ana fikir bulmada, okuyucunun, metnin ana düşüncesini, genellikle yüzeyde kalarak, görünürden hareketle ortaya koyması söz konusuyken; özü bulmada, derine

inilerek metindeki cümle veya cümlelerle ifade edilmiş düşüncelerdeki kodlamaların bulunması, anlamlandırılması ve ilişkilendirilmesi, yeniden yapılandırması ve/veya yeni yapılması (üretilmesi) yoluna gidilmesi söz konusudur. Ana fikir bulmada, çoğunlukla derine inilmeden yüzeyle kalınmaktadır. Yapılan araştırmalar, bu görüşü desteklemektedir. Doğan (2015, 29), 6. sınıfla “okuma ve görsel okumanın bir metnin ana düşüncesini bulma...” üzerine yaptığı çalışmada, yazılı metni okumada öğrencilerin kendi cümlelerinden ziyade yazarın kullandığı cümlelerle metne ilişkin düşüncelerini anlatmaya eğilimli olduklarını ortaya koymuştur.

Öz ile özet de farklı kavramlardır. Özette, metindeki anlama hiç müdahale edilmeden, anlamı farklılaştırmadan, okuyucunun metnin tamamı hakkında derli toplu kısa bilgi sahibi olması gözetilirken; özde, öncelikle derindeki, örtüğün bulunması amaçlanır. Nitekim, bir varlığın özüne ulaşmak için, onun iç yapısına, iç dünyasına girmek gerekir. Özü bulmada, yazarın cümle veya cümle gruplarındaki kodlamalarının tespit edilmesi, birbirleriyle ilişkilendirilmesi, özü belirtecek ifadenin oluşturulması vb. gerekir. Burada vurgulanması gereken, özden yola çıkılarak ve faydalanılarak, iç ve dış dünyanın yeniden yapılandırılması hususudur.

Özü bulmada, dolayısıyla metinlerin anlaşılmasında ve anlamlandırılmasında iki önemli noktaya dikkat çekilmelidir. Metin analizlerinde, yazar-metin-okuyucu ilişkisi ve etkileşimini ön plana çıkarmak için, öncelikle aktarıcı konumundaki metnin ve alıcı konumundaki okuyucunun anlam ve anlamlandırma bakımından ortak ve farklı alanlarının farkında olmak gerekir. Kerkhoff (1973, 33), bu konuya özellikle dikkat çekmekte, yazar ve okuyucunun ortak ve farklı alanlarına işaret etmektedir. Wygotski (1971, 301), düşüncenin kelimeyle ilişkisinin, bir süreci ifade ettiğini, bu ilişkinin düşünceden kelimeye ve kelimedenden düşünceye doğru olan bir hareket olduğunu belirtmektedir. Wygotski'nin ifadesine göre düşünce-dil ilişkisinde tündengelem ve tümevarımın yöntemlerinin söz konusu olduğu ve buradan hareketle duygu, düşünce, hayal ürünü olan metinlerin yeri geldiğinde anlam zenginliği ve temsil yeteneğine sahip bir kelime, kelime grubuyla anlamlandırılabilmesi ve tam tersi olarak bu kelime ve kelime gruplarından farklı dünyaları ifade eden geniş anlatımlara ulaşılabilmesi varsayılmaktadır. Kerkhoff (1973) ve Wygotski'nin (1971) ifadelerinden metin yazarı ile okuyucu arasındaki ilişkide, metinden çıkarılacak ortak yönler olduğu gibi farklı yönlerin de olabileceği, anlatımlarda dilin en küçük anlamlı birimlerine inilebileceği ve en küçük anlamlı birimlerden farklı ve anlamlı çok geniş dünyalar oluşturulabileceği anlaşılmaktadır. Bu da yüzeyle derine, derinden yüzeyle, derinden derine, yüzeyle yüzeyle dil-anlam ilişkilerinin varlığına işaret etmektedir.

Bu araştırmada, Türkçe eğitimi bölümü öğrencilerinin okumada özü bulma becerilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Türkiye’de Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin işlenişinde sadece ana fikir düzeyinde çalışmalar yapılmakta olup, bu da genellikle sadece metnin yüzeyle yani görünüründen yapılan çıkarımlarla gerçekleştirilmektedir ve netice olarak, metinle ilgili tek bir çıkarıma ulaşılmaktadır. Bu durum, öğrencilerin dil-düşünce-duygu bağlamındaki iç ve dış ilişkilendirme becerileriyle diğer dil becerilerinin gelişmesine yeterince katkı sağlamamaktadır. Yapılan bu çalışmada da Türkçe eğitimi bölümüne yeni başlayan 50 öğrencinin, derine inerek metnin özünü bulamadıkları, görünürden hareketle, sadece ana fikir niteliğine yakın, yüzeyle anlamlar çıkardıkları belirlenmiştir.

Metindeki özü bulma, ana fikri bulmadan farklı olup, özü bulma ve ilişkilendirmeye ilgili işlem basamakları, “Çocuk Kitaplığında Sabah Tartışması” adlı metinden yola çıkılarak şu şekilde oluşturulabilir:

Birinci basamakta, özü bulmak için, metindeki ifadelerden yola çıkılarak kodlamalar tespit edilir: Metinde geçen “N’olyor diye gür sesiyle bağırды Don Kışot: Her sabah sizin gürültünüzle mi uyanacağım Allah aşkına!” cümleleri “azarlamayı”; “Sen herkesi korkutsan da beni korkutamazsın şövalye dostum. O cılız atınla tahta kılıcının forsu Orta Çağlarda kaldı. Yel değirmenleriyle savaşır gibi davranma bizlere. Biraz kibar olmasını öğren bakalım.” cümleleri, “küçümsemeyi, hor görmeyi”; “Daha değersiz kitaplarla bir tutmaya kalkışıyorsunuz beni. Yaşlandığım için mi nedir, şu mikiler posta koymaya başladılar bana. Aynı yerde yatıyor, aynı yerde ayakta tutuyorsunuz. Biliyorsunuz ben soylu sınıftan geliyorum her şeyden önce. Sıradan bir kitapla aramızda bazı farkların olması gerekmez mi?” cümleleri “ötekileştirmeyi, değersizleştirmeyi”; “Aslında pek fazla anlaşılacak kitap değilsin, dedi Güliiver’in Gezileri: Fazla kitap okumuyorsan, bunun sorumlusu biraz da sensin kuzum. Bu giz bu kapalılık sende oldukça hep yalnız kalacaksın çocukların yanında.” cümleleri “suçlamayı”; “Sen çocuklar için yazılmadığından, yapıyorlar bunu. Senin yerinde olsam çıkıp giderim şu çocuk kitaplarının arasından.” cümleleri “dışlamayı” ifade etmektedir.

İkinci basamakta, kodlamaların birbirleriyle ilişkilendirilmesi yapılır. Olay örgüsü çerçevesinde, “küçümseme, hor görme, değersizleştirme, ötekileştirme, dışlama, azarlama, uzlaşmama, saygısızlık” vb. kelimeler “olumsuz, yıkıcı eleştiri” kavramıyla ilişkilendirilebilir.

Üçüncü basamakta, olumsuz yaklaşımların, insanlara olumlu bir yaşantı sağlamayacağı düşüncesinden hareketle öz tespit edilir. Dolayısıyla metnin özü, “Gelişmenin yolu, yapıcı rekabetten, yapıcı eleştiriden geçer.” şeklinde ifade edilebilir.

Dördüncü basamakta, metnin özü, iç dünyayla ilişkilendirilerek yeniden yapılandırılır. İç dünyayla ilişkilendirmede; empati kurmasında yardımcı olmak maksadıyla öğrenciye “Günlük hayatınızda, arkadaşlarınızla olan ilişkilerinizde onlara nasıl davranıyorsunuz (kaba, kibar, saygılı vb.)?”, “Arkadaşlarınızı eleştirdiğiniz oluyor mu? Nasıl eleştiriyorsunuz?”, “Aile içinde veya yakın çevrenizde eleştirildiğiniz oluyor mu?”, “Eleştirildiğinizde kendinizi nasıl hissediyorsunuz?” şeklinde sorular sorulabilir. Öğrenciler bu sorulardan hareketle “yapıcı rekabet ve yapıcı eleştiri” nin kendi dünyalarında da olumlu gelişmeler yaratacağını düşünebilir ve bunu farklı şekillerde şu cümlelerle ifade edebilirler: “Arkadaşlarımla, tartışmak yerine, birbirimizi yapıcı bir şekilde eleştirme yollarını arayarak kendimi geliştirir ve onlara örnek olabilirim.” veya “Arkadaşlarımla rekabete girdiğimizde, yapıcı davranır, hepimizin başarılı olması, gelişmesi ve yükselmesi için çaba sarf ederim.”

Beşinci basamakta, “Bir insanın dış görünüşü, konuşması, sosyo-ekonomik durumu, başarı durumuyla alay etmek, onu küçümsemek doğru bir davranış mıdır?”, “Eleştiri nasıl olmalıdır?”, “İnsanlar birbirlerini nasıl eleştirmelidir?” gibi sorularla öğrencilerin, çevrelerinde ve dış dünyada yapılmakta olan yıkıcı eleştirilerin doğru olmadığını fark etmeleri, yapıcı eleştiri ve yapıcı rekabeti destekleyici cümleler oluşturmaları sağlanabilir. Bu cümleler, şu şekillerde olabilir: “Ülkemizin gelişmesi, ileri ülkeler arasına girebilmesi için, insanların çalışma hayatında birbirlerini desteklemeleri, yapıcı eleştirilerde bulunmaları gerekir.”, “Ülkemizin bilim, sanat ve spor alanlarında gelişebilmesi için; insanların yapıcı bir rekabet içinde olmaları çok önemlidir.” veya “Toplumda insanlar arası ilişkilerin sağlıklı

olabilmesi için, yıkıcı eleştirilerden kesinlikle sakınılmalı, yapıcı eleştirilerde bulunulmalıdır.”

Altıncı basamakta ise, öğretmen ve öğrenciler tarafından anlama, anlamlandırma ve anlatıma dayalı olarak metnin özünü bulma ve ilişkilendirme süreciyle ilgili genel bir değerlendirme yapılır.

Bütün bu basamaklar dikkate alındığında, eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının özü bulabilmeleri için derin anlamlarını tespit edebilmeleri, kavramlaştırabildikleri kelime hazinelerine sahip olmaları sağlanmalı; bunun için öğrencilere, varlık ve olayların arka planında yatan, herkes tarafından görülmeyeni algılama ve kavrama becerisi kazandırılmalıdır. Bu ve benzeri becerileri kazanan öğretmen adaylarına, öğretmen olduklarında, öğrencilerine metin türlerine ve özelliklerine uygun sorular yöneltebilmeleri, öz-iç ve dış dünya ilişkisi kurdurabilmeleri için, uygulamaya yönelik çalışmalar yaptırılmalı, eğitimler verilmelidir. Okuma anlama stratejileri (okuma öncesi, okuma sırası, okuma sonrası stratejiler) sadece ana fikri değil, örtük ve derin anlamı da ifade eden “öz”ü de dikkate alarak yapılandırılmalıdır.

Anahtar Sözcükler: Özü bulma, Derin anlam, Ana fikir, Türkçe ders kitapları

Atıf için / Please cite as:

Coşkun, M. V. & Çetin, D. (2016). Finding and associating the core in the texts within Turkish textbooks [Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde özü bulma ve ilişkilendirme]. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi - Journal of Educational Sciences Research*, 6(1), 153-171. <http://ebad-jesr.com/>